

Piotr Sabaj

Terroryzm w Unii Europejskiej

Terroryzm jest jednym z największych zagrożeń dzisiejszej cywilizacji. Zjawisko to dotyczy w większym lub mniejszym stopniu praktycznie wszystkich państw na świecie. Jest to zagrożenie, przed którym nie sposób się ustrzec oraz w pełni zabezpieczyć. Dzisiejszy terrorysta nie jest już tylko fanatykiem z karabinem maszynowym w ręce. Niejednokrotnie zamachowcami są ludzie wykształceni przez Zachód, gotowi osiągnąć swój cel nie zważając na środki.

Dzisiaj, w XXI wieku, akty terrorystyczne nie zawsze przypominają te, z którymi mieliśmy do czynienia przed laty. Oczywiście w znakomitej większości przypadków są to „standardowe” zamachy takie jak podkładanie bomb czy też spektakularne zabójstwa znanych osobistości. W świadomości oraz taktyce terrorystów nastąpiła zmiana myślenia. Celami zamachów nie stają się już tylko ci z „najwyższej półki”. Celami stały się również instytucje, koncerny, a przede wszystkim zwykli obywatele państw, które tworzą wielką koalicję antyterrorystyczną.

Bezpieczeństwo obywateli, w odniesieniu do tego zjawiska, w głównej mierze zależy od sprawnej komunikacji między służbami bezpieczeństwa. Jednakże tragiczne wydarzenia z 11 września 2001 roku, uświadomiły społeczeństwom wielu państw, iż instytucje od-

powiedzialne za ich bezpieczeństwo nie były dostatecznie przygotowane do rozpoznawania i zwalczania tego typu zagrożeń. Mimo olbrzymiego zaangażowania Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii – głównych filarów koalicji antyterrorystycznej – należy zakładać, że walka z terroryzmem międzynarodowym nieprędko się skończy. Świadczą o tym chociażby ostatnie doniesienia dotyczące planowanego zamachu na nowojorskie lotnisko imienia Johna Fitzgeralda Kennedy’ego.

1. Czym jest terroryzm

Termin terroryzm wywodzi się od greckiego *tero* – „drzeć, bać się” oraz łacińskiego *terror* – „strach, trwoga, przerażenie”. Najprościej rzecz ujmując jest to sianie strachu, grozy. Jednakże bardzo ciężko jest zdefiniować ten termin jak i zjawisko. Różne źródła, badacze i znawcy tematu podają różne wersje pojęcia terroryzmu.

Jedną z precyzyjniejszych definicji terroryzmu jest ta przyjęta przez środowiska akademickie: *Terroryzm łac., różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te realizowane są z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w celu nadania im rozgłosu i celowego wytworzenia lęku w społeczeństwie*¹. Wynika z niej, jedna z

¹ <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php> z dnia 20.11.06

cech terroryzmu – mianowicie to czyn wcześniej zaplanowany, że jest dokonywany z premedytacją.

Terroryzm ma różne podłoża. Niewątpliwie najczęściej wymieniane przez znawców tematu są aspekty: polityczny, społeczny, państwowy i religijny. Najbardziej znane są zamachy dokonywane na tle politycznym i religijnym.

Pojęcie terroryzmu nierozzerwalnie powiązane jest z polityką. *Terroryzm jest najmniej humanitarną formą walki politycznej i jako taki powinien zostać możliwie szybko wyeliminowany z praktyki codziennej*². Ataki organizacji terrorystycznych wymierzone są najczęściej właśnie w polityków. Przeprowadzane zamachy są podyktowane chęcią przejęcia władzy, obalenia obecnych rządów, zastraszania oraz uzyskania niezależności.

Dzisiejszy terroryzm, a przede wszystkim dzisiejsze zamachy terrorystyczne znacząco różnią się od tych „dawnych”. Różnica polega nade wszystko na skali i sile zamachów. Z pewnością należy tutaj wymienić „spektakularne” zamach terrorystyczne z ostatnich lat. Mam tu na myśli zamachy na: Centrum Światowego Handlu (*World Trade Center*, WTC) oraz Pentagon z 11 września 2001 roku, Centrum Teatralne na Dubrowce w Moskwie z 23 października 2002 roku, kolej podmiejską w Madrycie z 11 marca 2004, szkołę podstawową w Bieslanie w Osetii Północnej z 1 września 2004 roku oraz na londyńskie metro z 7 i 21 lipca 2005 roku.

W dzisiejszych czasach terroryści w doskonały sposób planują i realizują swoje cele, zamachy. Umożliwiają im to najnowsze osią-

² M. Tomczak, *Przemoc i polityka*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Poznań 1984, s. 65.

gnięcia techniki. Najprostszym przykładem jest Internet, dzięki któremu mogą bezproblemowo komunikować się, zdobywać informacje o swoich przeciwnikach i celach ataku. Mogą z olbrzymią dokładnością zaplanować kolejny zamach, dzięki chociażby nawigacji satelitarnej. Mają dostęp do najnowszej broni. W skutek tego doszło dzisiaj do niebezpiecznej sytuacji. Mianowicie dzięki błyskawicznemu rozwojowi techniki, *...państwo przestaje być monopolistą w posiadaniu środków niszczenia*³. Terroryci działają tak, aby jak najgłośniej mówiło się właśnie o ich ugrupowaniu, o ich zamachu, o olbrzymiej ilości ofiar i o powszechnym strachu związanym z ich działalnością.

Terroryzm stał się już nie tylko problemem państw, w których miały miejsce zamachy. Stał się on problemem globalnym. Zjawisko jakim jest terroryzm uważa się za jedno z największych zagrożeń dla dzisiejszej cywilizacji.

2. Dwudziestowieczny terroryzm europejski

Lata sześćdziesiąte XX wieku można nazwać „złotą erą” europejskiego terroryzmu. *Powszechnie uważa się, że współczesny terroryzm europejski datuje się od 1968 r., kiedy to na całym świecie, jak grzyby po deszczu, zaczęły się wylaniać siły radykalnej lewicy*⁴. Organizacje te sprzeciwiały się najczęściej kapitalizmowi, autorytarnym rządów oraz imperializmowi. Powstawały również organizacje terrorystyczne o charakterze etnicznym czy separatystycznym. Przedstawione poniżej ugrupowania terrorystyczne są najbardziej

³ <http://psz.pl/content/view/1048/> z dnia 20.11.06.

⁴ J. Pałgan, *Terroryzm w Europie Zachodniej*, [w:] K. Kowalczyk, W. Wróblewski (red.), *Terroryzm globalne wyzwanie*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 81.

znanymi i stanowią studium rozwijania się terroryzmu w Europie Zachodniej.

2.1. Niemcy

Rozpatrując zjawisko terroryzmu w Republice Federalnej Niemiec należy zwrócić uwagę, iż był on wewnątrznie zróżnicowany. Różnica polegała przede wszystkim w przesłankach ideologicznych. Wraz ze wzrostem niepokoju młodzieżowych w 1966 roku, nastąpił rozłam na nowej lewicy. Głównym powodem rozłamu, była kwestia stosowania przemocy. W wyniku tego podziału powstały dwa nurty. Pierwszy z nich nazywany był „czerwoną linią”, drugi „czarną linią”.

Zwolennicy „czerwonej linii” kategorycznie odrzucali przemoc jako metodę swojego działania. Kierowali się neoanarchizmem, odwołując się do doktryn anarchistycznych z przełomu XIX oraz XX wieku. Za jeden z głównych celów, jak pisze Maria Tomczak, wyznaczonych sobie była:... *likwidacja państwa, będącego – w ich mniemaniu – tworem sztucznym, ograniczającym lub wręcz likwidującym wolność jednostek*⁵. Zwolennicy drugiego nurtu, tak zwanej „czarnej linii”, byli zdania, iż należy jak najszybciej podjąć siłową walkę z państwem. Główną ideą tego nurtu były poglądy Herberta Marcusego, który łączył teorię Marksa z psychoanalizą Freuda.

Najsłynniejszą organizacją terrorystyczną, działającą na terenie Republiki Federalnej Niemiec, była Frakcja Czerwonej Armii (*Rote*

⁵ M. Tomczak, *Przemoc i...*, dz. cyt., s. 12.

Armee Fraktion, RAF), zwana również Grupą Baader-Meinhof⁶. Początek działalności datuje się na 14 maja 1970 roku, kiedy to Ulrike Meinhof, wraz z towarzyszami, podjęła udaną próbę odbicia Andreea Baadera. Badacze terroryzmu zachodnioniemieckiego uważają, iż uwolnienie Baadera było momentem przełomowym, który zdecydowanie przypieczętował powstanie grupy terrorystycznej.

Cele jakie postawiła przed sobą Frakcja Czerwonej Armii zasadniczo nie różniły się od tych, o których mówiły inne organizacje wywodzące się z nurtu tak zwanej „nowej lewicy”. Zamierzali obalić obecny system polityczny, społeczny oraz ekonomiczny. W zamian proponowali system „... powszechnej równości, wolności i sprawiedliwości”⁷. Według ich przekonania ataki terrorystyczne miały wywrzeć wpływ świadomość społeczeństwa i dzięki temu stworzyć warunki dla rewolucji.

Głównymi centrami działalności Frakcji Czerwonej Armii stał się Hamburg oraz Frankfurt nad Menem. Jednym z pierwszych poważnych ataków terrorystycznych przeprowadzonych przez RAF, był zamach z 11 maja 1972 roku we Frankfurcie. Skierowany był przeciwko, stacjonującym w Republice Federalnej Niemiec, wojskom amerykańskim. W wyniku wybuchu trzech bomb zginął amerykański oficer, a trzynaście innych osób zostało rannych.

Głośnym echem odbił się kolejny zamach RAF-u. Przeprowadzony został w osiem dni po zamachu we Frankfurcie, to jest 19 maja 1972 roku. Tym razem celem terrorystów był budynek wydaw-

⁶ Członkowie tej organizacji używali wobec siebie nazwy RAF. Nazwa Grupa Baader-Meinhof pochodzi od nazwisk głównych założycieli organizacji i została ona spopularyzowana przez media zachodnioniemieckie.

⁷ M. Tomczak, *Przemoc i...*, dz. cyt., s. 22.

nictwa Alexa Springera w Hamburgu. Osobą odpowiedzialną za przygotowanie oraz przeprowadzenie zamachu była sama Urlika Meinhof. Z podłożonych pięciu ładunków wybuchowych eksplodowały tylko dwa, raniąc siedemnastu pracowników wydawnictwa. Zamach nie przysporzył Frakcji Czerwonej Armii nowych zwolenników, a wręcz odwrotnie – przyczynił się do powszechnego potępienia przez społeczeństwo tego typu akcji.

Grupie Baader-Meinhof poparcia społecznego na pewno nie przysporzył następny zamach bombowy. Miał on miejsce 24 maja 1972 roku w Heidelbergu. Celem była kwatery główna armii amerykańskiej stacjonującej w Republice Federalnej Niemiec. Bomby zostały umieszczone w dwóch samochodach-pułapkach, zaparkowanych przed koszarami oraz kasynem. W wyniku zamachu zginęło trzech żołnierzy amerykańskich, a pięciu odniosło rany. Kierownictwo RAF, w dwa dni po przeprowadzonym zamachu, w liście do agencji prasowej DPA (*Deutsche Presse Agentur*) oznajmili, iż zamachy bombowe były protestem przeciw wojnie wietnamskiej.

Po zamachu w Heidelbergu niemiecka policja zorganizowała, zakrojoną na szeroką skalę, akcję poszukiwania terrorystów. Wysiłki niemieckich policjantów przyniosły skutki. Całe kierownictwo RAF-u zostało zatrzymane. Po aresztowaniu i osadzeniu w więzieniu przywódców, powstało tak zwane „drugie pokolenie” RAF.

Proces przywódców pierwszego pokolenia rozpoczął się dopiero 21 maja 1975 roku. Ze względów bezpieczeństwa proces prowadzony był w więzieniu Stammheim, gdzie wcześniej osadzono terrorystów. Wszyscy zostali oskarżeni o zabójstwa czterech osób, usiłowanie zabójstwa kolejnych pięciu, podkładanie materiałów wybucho-

wych oraz udział w zorganizowanej grupie działającej sprzecznie z prawem. Był najdłuższym i najdroższym procesem w dziejach Republiki Federalnej Niemiec. Podczas jego trwania zmieniano nawet paragrafy kodeksu karnego. Zakończył się on w kwietniu 1977 roku. Wszyscy oskarżeni usłyszeli wyroki skazujące ich na dożywotnie więzienie. Jeszcze podczas toczącego się procesu znaleziono martwą Urlike Meinhof. Sąd stwierdził, iż było to samobójstwo. Reszta przywódców „pierwszego pokolenia” pozostała w więzieniu w Stammheim do 18 października 1977 roku. Wtedy to znaleziono martwych Baadera, Raspego i Ensslina.

Drugie pokolenie posługiwało się brutalniejszymi metodami działania. Podobnie jak ich poprzednicy, za podstawowego wroga uważali państwo, jednak mniejszą wagę przywiązywali do samej ideologii. Pierwsze akcje dokonane przez drugie pokolenie miały miejsce dopiero w 1975 roku. Szczególną uwagę należy zwrócić na zamach z 24 kwietnia 1975 roku. Wtedy to sześciu terrorystów RAF zajęło ambasadę RFN w Szwecji. Zamachowcy domagali się zwolnienia z więzień dwudziestu sześciu członków RAF, a w szczególności ścisłego kierownictwa organizacji z Baaderem i Meinhof na czele. W wyniku eksplozji materiału wybuchowego w ambasadzie zginął jeden z zamachowców. Szwedzka policja była zdania, iż wybuch ten zaskoczył samych terrorystów oraz bezpośrednio przyczynił się do niepowodzenia ich akcji.

Wśród liderów drugiego pokolenia należy zwrócić uwagę na Brigitte Mohnhaupt oraz Christiana Klar. Za sprawą Mohnhaupt, w 1977 roku, rozpoczęła się kampania, która przeszła do historii jako „czas ołowiu”. Podczas zamachów – najczęściej były to egzekucje

dokonywane na osobach „z pierwszych stron gazet” – można odnaleźć nazwiska takie jak: Siegfried Buback, generalny prokurator federalny, czy Jürgen Ponta, szef Dresdner Banku⁸.

Również na konto drugiego pokolenia RAF, należy zaliczyć głośne uprowadzenie oraz morderstwo przewodniczącego zachodnoniemieckiego Związku Pracodawców Hansa Martina Schleyera. Porwania dokonano 5 września 1977 roku w Kolonii. Podobnie jak w przypadku zajęcia ambasady RFN w Szwecji, tak i przy porwaniu Schleyera, głównym żądaniem zamachowców było zwolnienie z więzień członków RAF. *Konsekwencją odrzucenia tych żądań przez władze zachodnoniemieckie było zamordowanie H. M. Schleyera. Jego ciało zostało odnalezione w dniu 19 października 1977 roku w miejscowości Muhlhause w Alzacji*⁹. Drugie pokolenie działało do końca 1977 roku.

Po kolejnych aresztowaniach przywódców na arenie działań pojawiała się kolejne „pokolenie” czerwonarmistów. *W ten sposób do końca lat 90. wyróżniono pięć pokoleń RAF-u*¹⁰. Formalnie Frakcja Czerwonej Armii zaprzestała swoich działań 20 kwietnia 1998 roku, ogłaszając swoje samorozwiązanie.

Jednym z najważniejszych, oprócz Frakcji Czerwonej Armii, niemieckich ugrupowań terrorystycznych skrajnej lewicy, był Ruch 2 Czerwca (R2C). Organizacja została założona w 1972 roku przez Bommi Baumaną. Ruch 2 Czerwca odnosił się do ideologii neoanarchistycznej. Organizowane przez nich zamachy były kierowane raczej przeciwko przedmiotom oraz budynkom, które w ich mnie-

⁸ J. Piaseczny, *Frakcja Czerwonej Armii na wolności*, „Przegląd”, 6/2007, s. 30.

⁹ M. Tomczak, *Przemoc i ...*, dz. cyt., s. 41.

maniu były symbolami znieprawionego systemu społeczno-politycznego. *Jedną z takich akcji, a mianowicie dokonany w dniu 2 lutego 1972 roku zamach bombowy na port jachtowy w Berlinie Zachodnim zakończyła się, wbrew zamierzeniom terrorystów śmiercią człowieka*¹¹. Ruch 2 Czerwca wprowadził nową formę działania wśród metod jakimi dotychczas posługiwali się niemieccy terroryści. Ową metodą był tak zwany „terroryzm indywidualny”, który polegał na zastosowaniu przemocy wobec konkretnej osoby, reprezentującej poglądy obecnego systemu społeczno-politycznego. Najczęstszą stosowaną formą przemocy były uprowadzenia. Wśród ofiar takich porwań znalazł się Peter Lorenz – chadecki kandydat na burmistrza Berlina. W zamian za jego życie porwawcze zażądali zwolnienia z więzień członków swojej organizacji. Z uwagi na czas w jakim dokonano porwania władze przystały na warunki przedstawione przez R2C. Lorenza wypuszczono następnego dnia.

Na konto tego ugrupowania należy zapisać jeszcze kilkanaście uprowadzeń. Jednakże nie były one już tak spektakularne i znaczące. Ruch 2 Czerwca działał aż do 1981 roku, kiedy to serii aresztowań praktycznie samoistnie się rozwiązał. Do dnia dzisiejszego w niemieckich więzieniach swoje wyroki odsiaduje jeszcze kilku członków RAF i R2C.

Podsumowując terroryzm w wydaniu zachodniemieckim należy zastanowić się co miał na celu? Według Marii Tomczak, celem jaki chcieli osiągnąć skrajnie lewicowi niemieccy terroryści było „stworzenie sytuacji społecznej i politycznej, w której możliwe by-

¹⁰ J. Pałgan, *Terroryzm w...*, dz. cyt., s. 83.

¹¹ M. Tomczak, *Przemoc i...*, dz. cyt., s. 26.

łoby przeprowadzenie rewolucji”¹². Pozostaje jednak pytanie: co miała nieść za sobą owa rewolucja? Można stwierdzić, iż w przeko-
naniu terrorystów miały być to zmiany na „lepsze”. Jednakże zarów-
no Frakcja Czerwonej Armii jak i Ruch 2 Czerwca nie miały do
końca sprecyzowanych wizji nowego państwa. Sukcesy tych dwóch
ugrupowań były doraźne i chwilowe.

Niedawno przez Niemcy przetoczyła się szeroka dyskusja na
temat terroryzmu. Powodem tej dyskusji były wnioski, czołowych
postaci RAF „drugiego pokolenia”, Brigitte Mohnhaupt oraz Chri-
stiana Klara o zwolnienie warunkowe i ułaskawienie. „Sprawa ta
budzi emocje, tym gorętsze, że Mohnhaupt i Klar nie wykazali skru-
chy, nie odżegnali się od swej przeszłości”¹³. Klar już kilka lat temu
złożył wniosek o ułaskawienie na ręce prezydenta Johannes Raua.
Jednak ten wolał nie podejmować decyzji w tak kontrowersyjnej
sprawie. Nieco inaczej wygląda sprawa w przypadku Brigitte Mohn-
haupt. Zaznaczyć należy, iż nie ubiega się ona o ułaskawienie jak
Christian Klar, a o zwolnienie warunkowe. Zgodnie z wyrokiem
sądu w Stuttgarcie, Mohnhaupt może ubiegać się o takie zwolnienie
po odbyciu 24 lat więzienia. „Zanim sąd rozstrzygnął o zwolnieniu
Mohnhaupt, w Niemczech rozgorzał spór, czy członkom RAF należy
wybaczyć. Nie wszyscy wierzą, że terrorystka jest już nieszkodli-
wa”¹⁴.

Była terrorystka wyszła na wolność 27 marca 2007 roku. Decy-
zja w sprawie ułaskawienia Christiana Klara pozostaje w gestii

¹² Tamże, s. 62.

¹³ J. Piaseczny, *Frakcja...*, dz. cyt., s. 30.

¹⁴ B. Wieliński, *Terrorystka z RAF wolna*, „Gazeta Wyborcza”, 13 lutego 2007, s. 8.

obecnego prezydenta Republiki Federalnej Niemiec – Horsta Köhlera.

2.2. Włochy

Organizacje terrorystyczne działające pod wpływem ideologii lewicowej występowały również we Włoszech. Tam terroryzm miał nieco inne uwarunkowania niż miało to miejsce w Niemczech. Oczywiście można odszukać wiele cech wspólnych. *Historia i tradycje przemocy we Włoszech są równie stare jak ten kraj, genezą swą sięgają nawet starożytności*¹⁵.

Największą i najsłynniejszą włoską organizacją terrorystyczną były lewackie Czerwone Brygady (*Brigate Rosse*, BR). Ugrupowanie zostało założone 20 października 1970 roku przez Renato Curcio, Margherite Cagol, Franco Triano, Giorgio Semeria, Corado Simoni. Początkowy okres działalności Czerwonych Brygad upływał na kolportażu ulotek w dużych zakładach pracy oraz wysyłaniu listów z pogrózkami do szefostwa zakładów. Dochodziło do podpaień samochodów należących do dyrektorów. Akcjom tym towarzyszyło hasło „ukarać jednego, aby wychować stu”, co uzyskało poparcie bezrobotnych, marginesu społecznego oraz studentów. Dzięki temu Brygady zaczęły wzmacniać się kadrowo. Zaznaczyć należy, iż *Brigate Rosse* swą skuteczność działania zawdzięczały strukturze organizacyjnej przypominającej piramidę oraz ścisłej konspiracji. Otóż taka struktura organizacyjna pozwalała na centralizację ośrodka decyzyjnego i decentralizację ośrodka wykonawczego.

¹⁵ P. Borucki, *Czerwone Brygady*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1980, s. 37.

W niedługim okresie czasu nastąpiła radykalizacja działania Czerwonych Brygad. Dokonywała się ona poprzez zamachy na ludzi. Ofiarami były osoby z różnych środowisk. Początkowo byli to policjanci, karabinierzy, przemysłowcy oraz dziennikarze. Następnie... *w miarę eskalacji terroru oraz przemyślanej już strategii zmierzającej do destabilizacji sytuacji społeczno-politycznej – zaczęto strzelać do działaczy politycznych...*¹⁶. Pierwsze strzały oddane przez członków *Brigate Rosse* miały miejsce w Padwie w 1974 roku, kiedy to w siedzibie MSI zastrzeleni zostali dwaj członkowie partii neofaszystowskiej.

Zakrojone na szeroką skalę poszukiwania terrorystów przez włoską policję i karabinierów zaczynały przynosić efekty. W czerwcu 1975 roku policja odkryła jedną z kryjówek Brygadzystów, a początkiem 1976 roku aresztowany zostaje Curcio. *Silom bezpieczeństwa wydaje się, że Czerwone Brygady zostały rozbite*¹⁷. W odwecie za aresztowania członkowie BR nasilają swoje działania terrorystyczne, udowadniając tym samym władzom, iż mimo aresztowania przywódcy jak i towarzyszy broni, nadal są realnym zagrożeniem.

W związku z aktywną, a zarazem coraz brutalniejszą działalnością Czerwonych Brygad, włoska prasa określa rok 1977 mianem „roku krwi”. Było to dwanaście miesięcy porwań, zamachów i zabójstw. Terrorysty z *Brigate Rosse* szczególnie „upodobali” sobie Turyn jako miejsce swoich akcji. W przeciągu roku w samym tylko Turynie doszło do 160 zamachów, 85 eksplozji bomb podłożonych

¹⁶ Tamże, s. 102.

¹⁷ Tamże, s. 104.

w siedzibach partii chadeckich i siedzibach związków zawodowych. Siedem osób zginęło od kul terrorystów.

Rok 1978 okazał się „udanym” dla terrorystów. Od początku roku ginęli sędziowie i policjanci, dyrektorzy przedsiębiorstw i zwykli pracownicy – głównie był to personel firm Fiat oraz Sit-Siemensa. Również w tym roku doszło do spektakularnego uprowadzenia premiera Włoch Aldo Moro.

Do porwania doszło 16 marca 1978 roku, kiedy Moro wyruszył spod domu do siedziby włoskiej Izby Deputowanych. Podczas przejazdu drogę limuzynie premiera zajął samochód. Po krótkiej serii strzałów, ochrona premiera była martwa, a on sam został wywleczony z auta. Tego samego dnia do mediów trafiło oświadczenie podpisane przez Czerwone Brygady, w którym to terroryści przyznali się do uprowadzenia premiera. W dzień po porwaniu Moro, włoska policja rozpoczęła zakrojoną na szeroką skalę akcję poszukiwań wymierzoną przeciwko Brygadziom. Szefowie policji dopatrywali się podobieństw w porwaniu Moro z porwaniem Schleyera, którego dokonała Frakcja Czerwonej Armii w RFN. 20 marca Czerwone Brygady przysłały komunikat informujący, iż premier Włoch Aldo Moro został poddany „procesowi ludowemu”. Do tego komunikatu dołączone były trzy odręcznie napisane przez Moro listy. W pierwszym liście premier przyznał, iż jest więźniem politycznym BR oraz potwierdził fakt wytoczenia mu procesu. Drugi list skierowany był do rodziny porwanego, natomiast trzeci do osobistego sekretarza Moro – miał on ponoć zawierać wskazówki dotyczące negocjacji z terrorystami, jednakże tego faktu nie potwierdzono. Ponadto listy numer dwa i trzy nigdy nie zostały opublikowane w prasie. Kierow-

nictwo chadeckiej partii rządzącej stanowczo odmówiło jakichkolwiek negocjacji z terrorystami. W całą sytuację włączył się również papież Paweł VI, który zwrócił się z apelem do Brygadzystów o uwolnienie Aldo Moro. Na przestrzeni kolejnych dni do policji oraz gazet trafiały kolejne komunikaty, w których terroryści z *Brigate Rosse* informowali o przebiegu „procesu ludowego” nad porwanym.

W międzyczasie policja aresztowała kilkunastu podejrzanych i gorączkowo próbowała powiązać ich osoby ze sprawą porwania. Najczęściej okazywało się, iż byli to ludzie przypadkowi, choć zdarzały się również przypadki zatrzymań członków Brygad.

Dramatyczne wydarzenia, które wstrząsnęły Włochami, jak również światową opinią trwały pięćdziesiąt cztery dni. 9 maja 1978 roku zwłoki premiera Moro zostały odnalezione w porzuconym samochodzie na jednej z ulic Rzymu.

Szczytowy okres działalności terrorystycznej BR przypadał na lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku. Kolejnym „śmiałym” posunięciem ze strony Brygadystów było uprowadzenie w 1981 roku amerykańskiego generała Jamesa Doziera. W tym jednak przypadku włoska policja była wspomagana przez amerykańskie jednostki specjalne *Delta Force* i po czterdziestu dwóch dniach antyterrorystom udało się uwolnić generała. „Po tym fakcie aresztowano przywódców i wielu członków ugrupowania”¹⁸. W ten sposób Czerwone Brygady otrzymały poważny cios, po którym ciężko było się podnieść. Również opinia społeczna zaczęła potępiać działania Brygadystów, którzy nie potrafili w jednoznaczny sposób uzasadnić przeprowadzanych zamachów. Organizacja została definitywnie

rozbita pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, poprzez konsekwentne aresztowania członków. *Zgodnie z ogólnoeuropejską tendencją do odradzania się ruchów faszystowskich, miejsce Brigade Rosse na włoskiej scenie politycznej zajęły ruchy neofaszystowskie, demonstrujące nacjonalistyczne i rasistowskie poglądy*¹⁹.

2.3. Francja

Zjawisko terroryzmu nie jest obce również Francji. Jednym z pierwszych ugrupowań terrorystycznych działających na terenie Francji była Organizacja Tajnej Armii (*Organisation de l'Armée Secrète*, OAS). Głównym celem tejże organizacji było zwalczanie idei niepodległej Algierii²⁰. OAS była ugrupowaniem ultraprawicowym, założonym w 1961 roku w Madrycie przez generała Raoula Salana. *OAS dopuściła się wielu mordów politycznych w Algierii oraz przeprowadzała zamachy bombowe na terenie Francji na rzecz utrzymania kolonii*²¹. Skutki działania Organizacji Tajnej Armii między 1 maja a 13 października 1961 roku to 726 zamachów dokonanych na ludziach bądź budynkach na terenie całej Francji.

Najgłośniejszą akcją w wykonaniu OAS była próba zamachu na prezydenta de Gaulle'a w Petit-Clamart w 1962 roku. W tym samym roku Algieria ogłosiła niepodległość. W wyniku działań francuskich sił bezpieczeństwa aresztowano czołowych przywódców Organizacji Tajnej Armii. Pozostali członkowie organizacji oraz siatka jaką two-

¹⁸ J. Pałgan, *Terroryzm w...*, dz. cyt., s. 89.

¹⁹ Tamże, s. 89.

²⁰ Algieria pozostawała kolonią francuską do 1962 roku, kiedy to proklamowała niepodległość.

²¹ J. Pałgan, *Terroryzm w...*, dz. cyt., s. 85.

rzyli została rozbita pod koniec 1963 roku. *OAS przegrała krwawą walkę o Francję, w której zabiła około 12 tysięcy osób...*²². Działalność OAS była kanwą powieści Fredericka Forsytha *Dzień Szakala*.

W latach siedemdziesiątych na terenie Francji zaczęły pojawiać się nowe ugrupowania terrorystyczne. Pierwszą taką organizacją była Grupa Akcji Międzynarodowych Rewolucjonistów (*Grupes d'Action R`evolutionnaires Internationalistes*, GARI). Założona została we wrześniu 1973 roku przez anarchistów hiszpańskich mieszkających we Francji. *GARI za głównego wroga uznawała frankistowski reżim w Hiszpanii*²³. Już w 1974 roku przeprowadzili oni ponad dwadzieścia zamachów bombowych na terenie południowej Francji oraz w Paryżu. Na konto Grupy Akcji Międzynarodowych Rewolucjonistów należy zapisać zamach na konsulat generalny Hiszpanii w Tuluzie w lipcu 1974 roku. Po tym zamachu policja wpadła na trop organizacji *...a po upadku reżimu Franco grupa straciła rację bytu, ale nie rozwiązała się...*²⁴.

Kolejne dwie organizacje terrorystyczne jakie pojawiły się na terenie Francji po GARI to Brygady Międzynarodowe (*Brigades Internationales*, BI) i Zbrojne Komórki na rzecz Ludowej Niezależności (*Noyaux Armés pour l'Autonomie Populaire*, NAPAP).

Brygady zaatakowały po raz pierwszy 9 grudnia 1974 roku, zabijając attache wojskowego Urugwaju. W ciągu trzech lat, od 1974 do 1977 roku, członkowie Brygad dokonali pięciu zamachów na przedstawicieli dyplomacji, związanych z prawicą. Zbrojne Komórki

²² B. Wołoszański, *Zemsta OAS. Tajna organizacja, która chciała zniszczyć Francję*, „Sensacje XX wieku”, nr 5, s. 48.

²³ J. Pałgan, *Terroryzm w...*, dz. cyt., s. 86.

²⁴ Tamże, s. 86.

dały się poznać po zamachu przeprowadzonym na byłym dyrektorze firmy *Renault* 24 marca 1977 roku. Niedługo po tym zamachu ugrupowanie zostało rozbite przez francuską policję.

Najbardziej znaną i rozpoznawalną francuską organizacją terrorystyczną była Akcja Bezpośrednia (*Action Directe*, AD). Była ugrupowaniem o podłożu lewackim. Za początek działalności przyjmuje się datę 1 maja 1979 roku, kiedy to Akcja Bezpośrednia ostrzelała siedzibę zrzeszenia pracodawców francuskich. Akcja Bezpośrednia postawiła sobie za cel walkę z międzynarodowym imperializmem. *Skupiła w swoich szeregach członków trzech poprzednich ugrupowań (GARI, BI, NAPAP) a także część dawnych autonomicznych członków drobnych grup anarchistycznych*²⁵. Pierwsze działania Akcji nie odniosły „większego zainteresowania” opinii publicznej. Media, społeczeństwo oraz policja zwróciły uwagę na AD w momencie, gdy ta ostrzelała budynek ministerstwa pomocy krajom rozwijającym się. W wyniku aresztowań zatrzymano blisko trzydziestu osób. Po tych aresztowaniach, w odwecie, Akcja Bezpośrednia przeprowadziła kolejno zamachy na: budynek specjalnego oddziału żandarmerii oraz budynku ministerstwa transportu. W roku 1980 większość członków oraz kierownictwo AD znajdowała się w więzieniu, jednak dzięki ogłoszonej amnestii już w rok później opuściła je.

Akcja nawiązała współpracę z Frakcją Armii Libańskich Rewolucjonistów. Skutkiem owej znajomości była seria zamachów przeprowadzonych w 1982 roku w Paryżu na żydowskie oraz amerykań-

²⁵ Tamże, s. 87.

skie obiekty. W wyniku tychże zamachów śmierć poniosło osiem osób.

Lata 1986-1987 to schyłek działalności Akcji Bezpośredniej. Na skutek przeprowadzonych przez francuską policję aresztowań udało się zatrzymać czołowych przywódców organizacji.

Dzisiejszym zagrożeniem dla Francji jest terroryzm separatystyczny związany z Frontem Wyzwolenia Narodowego Korsyki (*Front de la libération nationale de la Corse*, FLNC) oraz Frontem Wyzwolenia Bretanii – Republikańskiej Armii Bretońskiej (*Front de libération de la Bretagne - Armée républicaine bretonne*, ARB). Oba ugrupowania dążą do oderwania i ustanowienia własnych państw na terytorium francuskim. „Obecnie jest wprawdzie mniej takich akcji, jednak powiązania mafijne i spektakularność przeprowadzanych zamachów mogą wskazywać, że problem nadal istnieje i może wybuchnąć na nowo”²⁶.

2.4. Irlandia Północna

Terroryzm etniczno-separatystyczny jest obecnie, oprócz terroryzmu o podłożu religijnym, najczęstszym rodzajem tegoż zjawiska. Taki rodzaj terroryzmu odnajdziemy w Irlandii Północnej oraz w Hiszpanii. Są to dwa najaktualniejsze i wciąż żywe przykłady działalności europejskich ugrupowań terrorystycznych.

W przypadku Irlandii Północnej mamy do czynienia z przypadkiem terroryzmu etnicznego czy też narodowościowego oraz z sepa-

²⁶ <http://www.psz.pl/content/view/1132/> z dnia 5.03.07.

ratyzmem²⁷. Na świecie takie zjawiska miały miejsce jeszcze w czasach imperium habsburskiego czy osmańskiego. Jednak dopiero po zakończeniu II wojny światowej stały się zjawiskami o globalnym charakterze. W przypadku Irlandii Północnej zjawiska te sięgają jeszcze wcześniej.

Najbardziej znanym ugrupowaniem walczącym o niepodległość Irlandii Północnej jest Irlandzka Armia Republikańska (*Irish Republican Army*, IRA) oraz jej polityczne skrzydło – partia Sinn Féin²⁸. Organizacja ta powstała w 1919 roku na bazie oddziałów Ochotników Irlandzkich (*Irish Volunteers*, IV). W odpowiedzi na powstanie IRA, rząd brytyjski skierował do Irlandii oddziały policyjno-wojskowe, co wywołało falę zamieszek. Taka sytuacja utrzymywała się ponad dwa lata. Została zakończona 6 grudnia 1921 roku podpisanym w Londynie traktatem dzielącym wyspę na dwie części. *Część północną – złożoną z sześciu hrabstw, zwaną Irlandią Północną, będącą prowincją Wielkiej Brytanii oraz część południową – niezależną, z własnym rządem*²⁹.

Podział kraju nie spodobał się części bojowników z IRA. Postanowili oni walczyć o pełną niepodległość Irlandii. Nie udało im się jednak uzyskać poparcia społecznego w wyborach, czym doprowadzili do wojny domowej. Po zakończeniu trwającej rok bratobójczej

²⁷ separatyzm (*separatum* – oddzielony), dążenie do oddzielenia się, wyodrębnienia pod względem narodowościowym, politycznym, etnicznym bądź religijnym. Źródło: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3974020> z dnia 5.03.07.

²⁸ Sinn Féin („My Sami”) – od 1905 roku nazwa programu politycznego, a od 1908 roku irlandzka partia polityczna utworzona przez Arthura Griffitha.

²⁹ J. Konieczny, *Terroryzm jako metoda walki politycznej. Casus IRA*, w: K. Kowalczyk, W. Wróblewski (red.), *Terroryzm...*, dz. cyt., s. 150.

wojny w Sinn Féin doszło do rozłamu, w wyniku którego powstała Fianna Fail³⁰.

W czasie II wojny światowej IRA postanowiła wykorzystać sytuację w jakiej znalazła się Wielka Brytania. W tym celu rozpoczęła kolejną kampanię przeciwko obecności w Irlandii żołnierzy brytyjskich, przeprowadzając serię zamachów bombowych w angielskich miastach. Akcje te zostały szybko zakończone poprzez internowanie członków IRA. Doprowadziło to do tego, iż Irlandzka Armia Republikańska stała się ugrupowaniem małym, o niewielkim poparciu społecznym.

W 1969 roku doszło do rozłamu w szeregach Irlandzkiej Armii Republikańskiej. Politycznym skrzydłem Tymczasowej IRA stała się partia Sinn Féin. Oficjalna IRA w dość krótkim czasie straciła na znaczeniu, po czym ogłosiła zawieszenie broni, walcząc jedynie na scenie politycznej.

Na początku lat siedemdziesiątych Tymczasowa IRA przeszła do ofensywy, rozpoczynając tym samym brutalną i krwawą serię zamachów terrorystycznych. W pierwszej kolejności terroryści atakowali posterunki wojska i policji. Nie były to akcje bezpośrednie. IRA najczęściej podkładała bomby. W roku 1971 nastąpiła jeszcze wyraźniejsza eskalacja przemocy. Władze po raz kolejny zastosowały metodę internowania. Jednak w tym przypadku internowane zostawały również osoby, co do których były tylko przypuszczenia o wspieranie czy też współpracę z IRA. Taka polityka wywoływała

³⁰ Fianna Fail („Żołnierze Losu”) – partia powstała w wyniku rozłamu Sinn Féin. Na jej czele stanął Eamonn de Valera.

demonstracje w obronie praw obywatelskich, które były coraz brutalniej rozbijane przez armię brytyjską.

Szczególnym momentem związanym z demonstracjami była tak zwana „krwawa niedziela”. To dramatyczne wydarzenie miało miejsce 30 stycznia 1972 roku w Derry, kiedy to podczas marszu protestacyjnego brytyjscy żołnierze z jednostki spadochronowej zastrzelili trzynaście osób, raniąc przy tym kolejne czternaście. Mieszkańcy miejscowości nie wierzyli w wyjaśnienia strony brytyjskiej, iż komandosi strzelali do snajperów z IRA. Odpowiedź ze strony IRA była niemalże natychmiastowa. W miesiąc po „krwawej niedzieli”, terroryści przeprowadzili zamach na jednostkę spadochroniarzy.

Lata osiemdziesiąte rozpoczęły się od współpracy Brytyjczyków z Irlandczykami na rzecz uspokojenie sytuacji w prowincji. Jednak i w tej dekadzie bomby podkładane przez członków IRA równie często wybuchaly co w latach poprzednich. Momentem przełomowym okazała się dzień 1 września 1994 roku, kiedy to członkowie Irlandzkiej Armii Republikańskiej wydali oświadczenie w sprawie zaprzestania walki zbrojnej oraz kontynuowania dążeń do zjednoczenia Irlandii jedynie poprzez dialog polityczny. Rozejm utrzymał się przez siedemnaście miesięcy, co stanowiło najdłuższy okres zawieszenia broni od dwudziestu pięciu lat trwania konfliktu. Pomimo zamachu bombowego dokonanego przez IRA w lutym 1996 roku w Londynie, proces pokojowy nie został zachwiany.

Ostatnie doniesienia dotyczące procesu pokojowego mogą napawać optymizmem. 25 marca 2007 roku brytyjski minister do spraw Irlandii Północnej Peter Hain podpisał decyzję o przywróceniu w Ulsterze lokalnego parlamentu. Warunkiem było jednak porozu-

mienie się liderów głównych partii – katolickiej Sinn Féin i protestanckiej Demokratycznej Partii Ulsteru – w sprawie utworzenia wspólnego rządu. Przywódca Sinn Féin Gerry Adams oraz protestancki pastor Ian Paisley – wcześniejsi śmiertelni wrogowie – porozumieli się w sprawie przyszłego rządu. *Przywrócenie parlamentu oraz utworzenie pierwszego w dziejach brytyjskiej prowincji lokalnego rządu, w którym zasiądą przedstawiciele walczących z sobą przez poprzedni wiek społeczności, rzeczywiście otwiera nową epokę w historii Ulsteru*³¹. Miejmy nadzieję, iż to wydarzenie przyniesie długo oczekiwany pokój w Irlandii Północnej.

2.5. Hiszpania

Zjawisko terroryzmu z jakim mamy do czynienia w przypadku Hiszpanii ma również – jak w przypadku Irlandii Północnej – charakter etniczno-nacjonalistyczny oraz separatystyczny. Podobnie jak w Irlandii, korzenie konfliktu na linii Baskowie – Hiszpania sięgają średniowiecza.

ETA jest największą organizacją terrorystyczną działającą na terenie Hiszpanii i jedną z najbardziej znanych w świecie. Została założona w 1959 roku, przez grupę radykałów z Baskijskiej Partii Narodowej. Aby zwrócić na siebie uwagę, już w pierwszym roku swojej działalności, ETA dokonała serii zamachów bombowych w kilku miastach leżących na terenie prowincji. Jednocześnie ...*celami*

³¹ M. Stasiński *Ulster będzie miał nowy rząd*, „Gazeta Wyborcza”, 27 marca 2007, s. 8.

ataków terrorystycznych ETA stali się członkowie hiszpańskich sił bezpieczeństwa (ponad sześćdziesiąt procent ofiar)³².

W 1968 roku z ręki ówczesnego przywódcy ETA Txabiego Etxebariette zginęła pierwsza osoba – policjant, który zatrzymał samochód szefa ETA. W parę godzin po tym zdarzeniu Etxebariette został zastrzelony przez policjantów. Fakt ten zapoczątkował stosowaną po dziś dzień taktykę separatystów z ETA – akcje odwetowe. Pierwszą ofiarą akcji odwetowych stał się szef policji w prowincji Gipuzkoa, którego członkowie ETA zastrzelili w parę tygodni po śmierci Etxebariette. Koniec lat sześćdziesiątych to nasilenie działalności terrorystycznej przez Basków. Na porządku dziennym były uprowadzenia urzędników państwowych, podpalenia, zamachy bombowe oraz napady na banki czy urzędy. Równocześnie nastąpiła radykalizacja działania. Akcje ETA stawały się coraz krwawsze i brutalniejsze.

Po zabójstwie w 1973 roku hiszpańskiego premiera – admirała Luisa Carrero Blanco, w ETA, podobnie jak miało to miejsce w IRA, doszło do rozłamu. Również utworzyły się dwa skrzydła: umiarkowana ETA Politico-Milis (polityczno-wojskowa) oraz bardziej radykalna ETA Milis (wojskowa), która kontynuowała zbrojną drogę ku pełnej niepodległości.

Rok 1975 okazał się rokiem zmian. Otóż 20 listopada zmarł generał Franco, którego ostatnią wolą było, aby naród udzielił poparcia królowi Juanowi Carlosowi. Dzięki temu Hiszpania weszła na drogę demokracji. W tej zmianie u steru władzy Baskowie upatrywali nadzieję na odzyskanie autonomii. Już w grudniu 1977 roku Baskonii

³² J. Pałgan, *Terroryzm w...*, dz. cyt., s. 90.

przywrócono niektóre przywileje – między innymi zezwolono na publiczne eksponowanie symboli narodowych. Kolejnym ważnym dokumentem dla Basków była, uchwalona w grudniu 1978 roku, nowa konstytucja, która uznała języki regionalne oraz oficjalnie zezwoliła na istnienie regionów autonomicznych w ramach Królestwa Hiszpanii. Równie ważnym, a może nawet najważniejszym dokumentem uchwalonym rok później był tak zwany Statut z Guerniki³³.

Mimo słabnącego poparcia społecznego – nawet wśród ludności baskijskiej – ETA nadal przeprowadzała zamachy. W połowie lat dziewięćdziesiątych na celowniku terrorystów znaleźli się król Juan Carlos oraz lider Partii Ludowej, późniejszy premier Hiszpanii Jose Maria Aznar. Jednak próby zabicia obu polityków nie udały się.

22 marca 2006 roku ETA oficjalnie ogłosiła zawieszenie broni. Szczuje się, iż od lat sześćdziesiątych do dzisiaj w wyniku ataków terrorystycznych życie straciło osiemset pięćdziesiąt osób. Jednak i to zawieszenie broni nie trwało długo, ponieważ 30 grudnia 2006 roku ETA podłożyła bombę na madryckim lotnisku zrywając tym samym marcowe porozumienie. Jak donoszą w ostatnim czasie media *Baskijscy terroryści wznowią terror, jeśli rząd w Madrycie nie*

³³ Statut z Guerniki – Statut Autonomiczny Kraju Basków. Został uchwalony 22 grudnia 1979 roku. Statut określa Basków jako autonomiczną społeczność w ramach państwa hiszpańskiego. W myśl Statutu władza w Baskonii sprawowana jest przez parlament liczący siedemdziesięciu pięciu deputowanych. Statut składa się z czterdziestu siedmiu artykułów, które w szczegółowy sposób zapewniają autonomię dla regionu w dziedzinach: oświaty, służby zdrowia, infrastruktury, kultury, policji i sądownictwa, za: <http://www.psz.pl/content/view/221/> z dnia 5.03.07.

*przestanie ich zwalczać i nie zgodzi się na niepodległość Kraju Basków.*³⁴.

Trzeba wierzyć, iż sytuacja w Hiszpanii zakończy się w podobny sposób jak to miało miejsce w Irlandii Północnej. Z pewnością działalność terrorystów z ETA – bez względu na szlachetność pobudek jakimi się kierowali i kierują nadal – przynosiła i przynosi ich krajowi zdecydowanie więcej szkody niż pożytku.

3. Zwalczenie terroryzmu

Dzisiaj walkę z terroryzmem można by podzielić na dwie metody. Pierwsza z nich zakłada walkę doraźną, a więc walkę w sposób bezpośredni z terrorystami i całymi organizacjami. Jest to metoda mało skuteczna, ponieważ nikt na świecie nie jest w stanie rozbić wszystkich ugrupowań terrorystycznych. Druga metoda wydaje się być już nieco bardziej skomplikowaną ale zarazem skuteczniejszą. Zakłada ona bowiem likwidowanie przyczyn powstawania terroryzmu. Przyczyn jak wiadomo może być wiele, jednak to rozwiązanie – wprowadzane systemowo – może w dużo większym stopniu przyczynić się do likwidacji terroryzmu na świecie. Oczywiście wiele państw na świecie stosuje łącznie obie metody, co w szerokiej perspektywie czasowej ma przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa na świecie.

Po rozkwicie organizacji terrorystycznych w latach sześćdziesiątych XX wieku, państwa zachodnioeuropejskie rozpoczęły współpracę zmierzającą do podniesienia bezpieczeństwa w krajach, gdzie

³⁴ M. Stasiński *ETA znowu grozi Hiszpanii*, „Gazeta Wyborcza”, 10 kwietnia 2007, s. 8.

występowało zjawisko terroryzmu oraz do całkowitej likwidacji grup terrorystycznych. W krajach Europy Zachodniej terroryzm występował z różnym nasileniem i przybierał różne formy. Dlatego też współpraca wymiarów sprawiedliwości jak i organów ścigania była konieczna.

Już na początku lat siedemdziesiątych XX wieku zaczęły tworzyć się nieformalne grupy oraz różnego rodzaju instytucje, które zajmować się miały zwalczaniem terroryzmu oraz przestępczości zorganizowanej. Wśród najważniejszych należy wymienić: Klub Berneński, Grupę Pompidou, GIECLCT. Jedną z pierwszych grup roboczych, która została sformalizowana była grupa TREVI³⁵.

Przed zamachami z 11 września 2001 roku, walka państw Unii Europejskiej z terroryzmem miała raczej charakter defensywny i ograniczała się do posunięć politycznych. Przed datą tych zamachów, wizja ataku terrorystycznego – w takiej formie jak miało to miejsce w USA – wydawała się nierealna, nawet w stosunku do państwa członkowskiego, które ze Stanami Zjednoczonymi łączyła

³⁵ TREVI (fr. *Terrorisme, Radicalisme, Extremisme, Violence Internationale*) jest to nazwa nieformalnej – ponieważ nie posiadającej określonej podstawy prawnej – grupy informacyjnej współpracy ministrów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości państw Unii Europejskiej. Działanie tej grupy zainicjowane zostało podczas spotkania ministrów spraw wewnętrznych krajów członkowskich Wspólnoty w Rzymie, podczas którego uzgodniono także nawiązanie funkcjonalnej współpracy resortów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, którą ujęto w strukturze TREVI. Celem grupy była koordynacja oraz wspólna polityka dotycząca zwalczania międzynarodowego terroryzmu i handlu narkotykami. W 1987 roku wraz z podpisanym rok wcześniej Jednolitym Aktem Europejskim, zakres funkcji jakie posiadała grupa TREVI rozrósł się także do problemów swobodnego przepływu obywateli. Związane to było z kwestiami imigracji, wiz, azylantów oraz kontroli granicznych. We wszystkich krajach członkowskich grupa TREVI zorganizowała biura łącznikowe, zlokalizowane przy policji, które dysponowały chronionymi kanałami informacyjnymi. Źródło: <http://www1.ukie.gov.pl/WWW/questnew.nsf/0/D4B87E695185AB34C12570A700323245?Open> z dnia 10.05.07.

bliska współpraca. Zagrożenie zamachem traktowane było raczej jako w formie narodowej, wewnętrznej.

Zamach z 11 marca 2004 roku, jakiego dokonano w Madrycie ukazał trudności, a zarazem stan faktyczny, w przeciwdziałaniu takim aktom terroru. Atak ten dobitnie obnażył brak jakichkolwiek metod oraz sposobów działania i reakcji na podobne wydarzenia. Pokazał, iż przyjęte wcześniej dokumenty dotyczące walki z terroryzmem mają się nijak do rzeczywistości. Ten przypadek zmusił raz jeszcze ministrów spraw wewnętrznych Unii Europejskiej do głębszej refleksji oraz do *przyjęcia nowych ram współpracy, tym razem – w założeniu – znacznie bardziej konkretnych*³⁶.

Kolejnym już impulsem, do wzmożonego działania przeciwko terroryzmowi, były zamachy jakich dokonano 7 i 21 lipca 2005 roku w Londynie. Na cel pierwszego ataku wybrano stacje londyńskiego metra oraz miejskie autobusy, w wyniku czego śmierć poniosło pięćdziesiąt dwie osoby – w tym trzy Polki – a blisko siedemset zostało poważnie rannych. W dniu 21 lipca na szczęście obyło się bez ofiar śmiertelnych. Wśród państw członkowskich wzrosło poczucie zagrożenia ze strony terrorystów.

Z unijnych metod walki z terroryzmem można wyciągnąć dwa główne wnioski. Po pierwsze w ciągu minionych lat Unia Europejska pokazała, iż jest zdolna w krótkim odstępie czasowym przyjmując szereg dokumentów – o różnej mocy wiążącej – o charakterze *stricte* programowym. Drugi istotny wniosek jaki się nasuwa, to fakt, iż

³⁶ F. Jasiński, P. Rakowski, *Walka z przestępczością zorganizowaną i terroryzmem w: F. Jasiński, K. Smoter (red.), Obszar wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Unii Europejskiej. Geneza, stan i perspektywy rozwoju*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2005, s. 269.

dokumenty dotyczące walki z terroryzmem oraz szeroko rozumianego bezpieczeństwa wewnętrznego nie zawsze są wdrażane przez państwa członkowskie. *Raporty z realizacji poszczególnych dyrektyw i decyzji ramowych wyraźnie wskazują, że zapal, z jakim państwa reagują na przykład na ataki terrorystyczne..., ogranicza się zazwyczaj (a niekiedy kończy) na etapie uchwalenia aktu prawnego przez Radę*³⁷.

Obecnie przeciwdziałanie terroryzmowi ma szeroki wymiar współpracy. Oprócz istniejących wspólnotowych aktów prawnych, co ważne, funkcjonuje ścisła współpraca sądowa w sprawach karnych, polityki wizowej, migracyjnej i azylowej. Oznacza to nic innego, jak to, że *poziom bezpieczeństwa obywateli unijnych zależy od sprawnego realizowania działań w ramach całego obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości*³⁸. W ramach ochrony obywateli przed terroryzmem Unia Europejska, w ramach II filaru, stosuje nakładanie różnego rodzaju embarga na kraje wspierające terroryzm – na przykład Sudan jest objęty embargiem od 1994 roku, a Afganistan od 1996 roku.

Państwa Unii Europejskiej, po zamachach na Stany Zjednoczone 11 września 2001 roku, bardzo mocno zaangażowały się w międzynarodową koalicję antyterrorystyczną. Kraje członkowskie, jako sojusznicy Stanów Zjednoczonych, interweniowały wraz z USA w Afganistanie w 2001 roku oraz w Iraku w 2003 roku. „Wypowiadając wojnę” światowemu terroryzmowi rządy państw Unii zdawały sobie sprawę, iż narażą się na ataki ze strony terrorystów. Przypusz-

³⁷ Tamże, s. 278.

³⁸ Tamże, s. 279.

czenia te okazały się uzasadnione. Zamachy na Madryt i Londyn pokazały, że celami zamachów terrorystycznych są również kraje europejskie. Zamach na kolej madrycką spowodował, iż rząd Hiszpanii wycofał swoje oddziały z Iraku. *Terroryzm stał się nie tylko groźnym zjawiskiem życia społeczno-politycznego w Unii Europejskiej, ale także wyznacznikiem kierunku działań w tworzeniu obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości*³⁹.

³⁹ A. Gruszczak, *Historia współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych: od TREVİ do Tampere* w: F. Jasiński, K. Smoter (red.), *Obszar...*, dz. cyt., s. 47.